

Asesu'r Effaith ar Nodweddion Cydraddoldeb, y Gymraeg ac Anfantais Economaidd-Gymdeithasol

Gweler y daflen *Sut i Wneud Asesiad Effaith Cydraddoldeb* am gymorth i lenwi'r ffurflen yma. Mae croeso hefyd i chi gysylltu gyda Delyth Williams, Swyddog Polisi a Chydraddoldeb ar est 32708, neu DelythGadlysWilliams@gwynedd.llyw.cymru, am gymorth pellach.

Mae'n ofynnol i'r Cyngor (dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010) i ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb gwarchoddedig. Mae gan y Cyngor hefyd ddyletswyddau cyffredinol ychwanegol i sicrhau tegwch a meithrin perthnasau da. Rhaid felly gwneud asesiad amserol cyn gwneud penderfyniad ar unrhyw newid perthnasol (h.y. sy'n cael effaith ar bobl hefo nodwedd gwarchoddedig).

Mae hefyd yn ofynnol i'r Cyngor, dan ofynion Safonau'r Gymraeg (Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011) ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac i sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. Mae'r ddogfen hon felly yn sicrhau bod y penderfyniadau yma'n diogelu ac yn hyrwyddo'r defnydd a wneir o'r Gymraeg.

O Ebrill Iaf 2021 ymlaen mae gan y Cyngor ddyletswydd i roi sylw dyledus i ddod i'r afael ag anfantais economaidd-gymdeithasol mewn penderfyniadau strategol.

I) Manylion

I.1 Beth yw enw'r polisi / gwasanaeth dan sylw?

Arbedion a thoriadau 2024/2025

I.2 Beth ydi pwrpas y polisi/gwasanaeth sy'n cael ei greu neu ei newid? Pa newidiadau sy'n cael eu hystyried?

Arbedion a thoriadau i gwrdd â'r bwllch ariannol y mae'r Cyngor yn ei wynebu yng nghyllideb 2024/2025.

1.3 Pwy sy'n gyfrifol am yr asesiad yma?

Dafydd Gibbard

1.4 Pryd wnaethoch chi gychwyn yr asesiad? Pa fersiwn yw hwn?

Bu asesiad anffurfiol gan yr adrannau ym mis Medi 2023. Cychwynnwyd yr asesiad ffurfiol yma ar 17 Ionawr 2024.

2) Gweithredu

2.1 Pwy yw'r budd-ddeiliaid neu bartneriaid fydd yn rhaid gweithio hefo nhw i wneud yr asesiad yma?

Adrannau'r Cyngor
Pobl Gwynedd
Y Cabinet
Aelodau etholedig mewn gweithdai arbedion

2.2 Pa gamau ydych chi wedi ei cymryd i ymgysylltu gyda pobl hefo nodweddion gwarchoddedig, ynglŷn â'r iaith Gymraeg neu â chymunedau (un ai oherwydd lleoliad neu oherwydd angen) sy'n byw ag anfantais economaidd-gymdeithasol?

Nid oes ymgysylltu penodol wedi digwydd hyd yma ond mae proses ymgysylltu corfforaethol wedi golygu bod yr Aelodau Etholedig wedi cael cyfle i roi mewnbwn ar sail eu ymwybyddiaeth o'u hardaloedd a'r hyn mae eu hetholwyr yn godi gyda hwy.

Bydd angen i Adrannau benderfynu pa lefel o ymgysylltu fydd angen i wneud eu hasesiadau effaith unigol a bydd hynny yn bwydo i mewn i'r modd y gweithredir.

2.3 Beth oedd canlyniad yr ymgysylltu?

Mae'r cynllun wedi cael ei ddatblygu a'i gydgyllunio i gynnwys barn yr aelodau.

2.4 Ar sail pa dystiolaeth arall ydych chi'n gweithredu?

Rydym bellach yn gwybod beth fydd lefel ein Grant Cefnogaeth Refeniw(CGR) gan Lywodraeth Cymru ar gyfer 2024/25 (cynnydd o 2%), ac y bydd yn sylweddol is na lefel chwyddiant a chryn bellter islaw'r hyn fyddwn ei angen i gynnal ein lefel gwasanaethau presennol. Mae'r ffaith fod poblogaeth Gwynedd wedi gostwng erbyn y cyfrifiad yn 2021 yn golygu fod y lefel cynnydd GCR fyddwn yn ei dderbyn yma yng Ngwynedd yn cynrychioli'r cynnydd isaf drwy Gymru.

Rydym hefyd yn wynebu sefyllfa lle bo adrannau yn gorwario, yn bennaf oherwydd cynnydd parhaus yn y galw am eu gwasanaethau a'i bod yn amhosib erbyn hyn i rhai gwasanaethau megis digartrefedd, gofal plant, gofal oedolion a chluant ysgolion allu gweithredu o fewn eu cyllideb presennol. Mae yn arwain at orwariant eleni oddeutu £8M. Gan nad oedd cyfle i gynllunio ymlaen llaw ar gyfer y bwch hwn, byddwn yn gorfod defnyddio arian wrth gefn ar gyfer ymdopi â'r sefyllfa.

Canlyniad y cynnydd mewn galw, yr angen i ddarparu cyllideb uwch ar gyfer yr adrannau sydd bellach methu ymdopi â'u cyllideb presennol, a'r Grant Cynnal Refeniw isel gan y Llywodraeth, yw fod y Cyngor yn wynebu bwch ariannol eleni o £14.9M.

Pan yn cyflwyno'u cynigion, roedd yr Adrannau yn cynnwys asesiad o effaith pob cynnig ar drigolion Gwynedd ynghyd ag ystyriaeth gychwynnol i ystyriaethau cydraddoldeb. Dros gyfnod o dri diwrnod bu i'r Cyfarwyddwyr a'r Prif Weithredwr gyflwyno'r cynigion i weithdai o Aelodau etholedig y Cyngor.

Mae 'na gynigion yn ymwneud â chodi incwm trwy ffioedd. Oherwydd yr effaith gronnus a'r ffaith fod taliadau cynyddol fel hyn yn anorfod yn cael mwy o effaith ar bobl sy'n byw gyda anfantais economaidd-gymdeithasol nag eraill mae hyn am gael mwy o effaith ar rai pobl.

2.5 Oes yna unrhyw fylchau yn y dystiolaeth sydd angen ei gasglu?

Mae'n bosib, oherwydd diffyg gwybodaeth digonol, bod yna effaith ar nodweddion penodol ac mae'n bwysig edrych arnynt yn unigol i adnabod os oes angen gwneud asesiad llawn. Wrth gwrs mae'n bosib fod asesiad effaith wedi eu gwneud ar nifer o'r rhain yn barod.

3) Adnabod yr Effaith

3.1 Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r effaith fydd unrhyw newidiadau'n ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb isod. Beth yw'r effaith fydd y polisi/gwasanaeth newydd neu'r newidiadau arfaethedig yn ei gael ar bobl hefo'r nodweddion hyn? Mae hefyd angen ystyried yr effaith ar anfantais economaidd-gymdeithasol ac ar y Gymraeg.

Nodweddion	Sut fath o effaith?	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Hil (gan gynnwys cenedligrwydd)	Niwtral	Mae'r effaith yn ymddangos yn niwtral o ran y cynllun, ond mae'n angenrheidiol i adrannau sicrhau eu bod yn gwneud asesiad effaith ar y materion unigol.
Anabledd	negyddol	Mae'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant wedi adnabod y posibilrwydd o effaith ar y rhai sy'n defnyddio'r gwasanaethau. Bydd yr adran honno yn sicrhau eu bod yn lliniaru unrhyw effaith drwy asesu anghenion unigolion. Mae cynigion eraill hefyd wedi eu adnabod fel rhai fydd yn cael effaith ar bobl anabl a bydd disgwyl i asesiadau effaith gael eu gwneud ar y cynigion unigol er mwyn adnabod a lliniaru'r effaith lawn. Mae'n bwysig adnabod hefyd y bydd effaith gronnus ar bobl anabl gan mai nhw yw'r garfan sydd am eu heffeithio fwyaf.
Rhyw	Niwtral	Mae'r effaith yn ymddangos yn niwtral o ran y cynllun, ond mae'n angenrheidiol i adrannau sicrhau eu bod yn gwneud asesiad effaith ar y materion unigol.
Oedran	negyddol	Mae'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant wedi adnabod y posibilrwydd o effaith ar y rhai sy'n defnyddio'r gwasanaethau. Bydd yr adran honno yn sicrhau eu bod yn lliniaru unrhyw effaith drwy asesu anghenion unigolion. Mae cynigion eraill hefyd wedi eu adnabod fel rhai fydd yn cael effaith ar oedran a bydd disgwyl i asesiadau effaith gael eu gwneud ar y cynigion unigol er mwyn adnabod a lliniaru'r effaith lawn.
Cyfeiriadedd rhywiol	Niwtral	Mae'r effaith yn ymddangos yn niwtral o ran y cynllun, ond mae'n angenrheidiol i adrannau sicrhau eu bod yn gwneud asesiad effaith ar y materion unigol.
Crefydd neu gred (neu ddiffyg cred)	Niwtral	Mae'r effaith yn ymddangos yn niwtral o ran y cynllun, ond mae'n angenrheidiol i adrannau sicrhau eu bod yn gwneud asesiad effaith ar y materion unigol.
Ailbennu rhywedd	Niwtral	Mae'r effaith yn ymddangos yn niwtral o ran y cynllun, ond mae'n angenrheidiol i adrannau sicrhau eu bod yn gwneud asesiad effaith ar y materion unigol.
Beichiogrwydd a mamolaeth	Niwtral	Mae'r effaith yn ymddangos yn niwtral o ran y cynllun, ond mae'n angenrheidiol i adrannau sicrhau eu bod yn gwneud asesiad effaith ar y materion unigol.
Priodas a phartneriaeth sifil	Niwtral	Mae'r effaith yn ymddangos yn niwtral o ran y cynllun, ond mae'n angenrheidiol i adrannau sicrhau eu bod yn gwneud asesiad effaith ar y materion unigol.
Yr iaith Gymraeg	Niwtral	Mae'r effaith yn ymddangos yn niwtral o ran y cynllun, ond mae'n angenrheidiol i adrannau sicrhau eu bod yn gwneud asesiad effaith ar y materion unigol.
Anfantais Economaidd-Gymdeithasol	negyddol	Mae 'na gynigion yn ymwneud â chodi incwm trwy ffioedd. Oherwydd yr effaith gronnus a'r ffaith fod taliadau cynyddol fel hyn yn anorfod yn cael mwy o effaith ar bobl sy'n byw

		gyda anfantais economaidd-gymdeithasol nag eraill mae hyn am gael mwy o effaith ar rai pobl. Byddwn yn sicrhau bod yr adrannau perthnasol yn lliniaru unrhyw effaith negyddol wrth weithredu. Mae posib bod rhai o'r arbedion yn mynd i ddylanwadu ar ansawdd rhai o weithgareddau'r Cyngor ond hefyd mae'r ardrawiad yna yn ymylol yng nghyd-destun beth sy'n digwydd yn allanol e.e. hyrwyddo'r maes twristiaeth.

3.2 Mae'n ddyletswydd ar y Cyngor dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 i gyfrannu'n bositif i gymdeithas decach trwy hybu cydraddoldeb a pherthynas dda yn ei weithgareddau ym meysydd oedran, rhyw, cyfeiriadedd rhywiol, crefydd, hil, trawsrywedd, anabledd a beichiogrwydd a mamolaeth. Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r ffordd mae unrhyw newid yn effeithio'r dyletswyddau yma.

Dyletswyddau Cyffredinol y Ddeddf Cydraddoldeb	A yw'n cael effaith?	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Cael gwared â cham-wahaniaethu anghyfreithlon, aflonyddu ac erledigaeth	Nac ydi	Ni chredir fod yr effaith a soniwyd amdano yn 3.1 yn ddigonol i arwain at gamwahaniaethu, aflonyddu nac erledigaeth.
Hyrwyddo cyfleoedd cyfartal	Posib	Gan fod effaith wedi ei adnabod, bydd yn rhaid gweithredu yn ofalus i sicrhau nad yw'r newidiadau'n effeithio'r dyletswydd yma.
Meithrin perthnasau da	Posib	Gan fod effaith wedi ei adnabod, bydd yn rhaid gweithredu yn ofalus i sicrhau nad yw'r newidiadau'n effeithio'r dyletswydd yma.

3.3 Sut mae eich cynnig yn sicrhau eich bod yn gweithio yn unol â gofynion Safonau'r Iaith Gymraeg (Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011), i sicrhau na chaiff y Gymraeg ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg, ac y manteisir ar bob cyfle i hyrwyddo'r Gymraeg (y tu hwnt i ddarparu gwasanaethau'n ddwyieithog) a chynyddu cyfleoedd i ddefnyddio a dysgu'r iaith yn y gymuned?

Mae'r Asesiad Effaith Integredig yma yn edrych ar y Cynllun Arbedion yn ei gyfanrwydd. Mae'n debygol y bydd yr un gwasanaethau ar gael yng Nghymraeg a Saesneg yn dilyn yr arbedion felly ni fydd y Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. Fodd bynnag mae'n debygol y bydd

lleihad mewn adnoddau yn effeithio yn gyffredinol ar y gallu i gynyddu cyfleoedd presennol i ddefnyddio a dysgu'r iaith yn y gymuned.

Mae disgwyl i bob cynllun unigol gael Asesiad ar wahân ar y cynllun yn ei gyfanrwydd a/neu ar rannau penodol ohono. Bydd angen i'r asesiadau hyn adnabod unrhyw gyfleoedd pellach i hybu'r iaith Gymraeg yn eu meysydd. Dyletswydd y person sy'n gyfrifol am y cynllun unigol yw gwneud yr Asesiad(au) yna.

3.4 Pa fesurau neu newidiadau eraill y gallech eu cynnwys i gryfhau neu newid y polisi / arfer er mwyn cael effaith gadarnhaol ar gyfleoedd pobl i ddefnyddio'r Gymraeg, ac i leihau neu atal unrhyw effeithiau andwyol y gallai'r polisi/ymarfer ei gael ar yr iaith Gymraeg?

d/b

3.5 Sut mae'r cynnig yn dangos eich bod wedi rhoi sylw dyledus i'r angen i fynd i'r afael ag anghyfartaledd o achos anfantais economaidd-gymdeithasol? (Sylwch fod hyn yn ymwneud â chau bylchau anghydraddoldeb yn hytrach na gwella canlyniadau i bawb yn unig).

Mae nifer o grwpiau nodweddf hefyd yn fwy tueddol o fyw mewn tlodi. Ond hefyd maent yn mynd i gael eu heffeithio gan fathau eraill o dlodi, sy'n ymwneud â mynediad at wasanaethau, tlodi digidol ayb.

Mae 'na gynigion yn ymwneud â chodi incwm trwy ffioedd. Oherwydd yr effaith gronns a'r ffaith fod taliadau cynyddol fel hyn yn anorfod yn cael mwy o effaith ar bobl sy'n byw gyda anfantais economaidd-gymdeithasol nag eraill mae hyn am gael mwy o effaith ar rai pobl.

Mae yna un neu ddau o gynigion sydd wedi eu hadnabod am reswm arall. Maent yn ymwneud â lleihau'r cefnogaeth i gwmnïau twristaidd. Mae nifer o bobl sy'n gweithio yn y sector yna ar gyflogau isel, ond mae'n bosib iddynt gollir incwm hwnnw os nad yw'r sector yn ffynnu.

3.6 Pa fesurau neu newidiadau eraill y gallech eu cynnwys i gryfhau neu newid y polisi / arfer i ddangos eich bod wedi rhoi sylw dyledus i'r angen i leihau canlyniadau anghyfartal o ganlyniad i anfantais economaidd-gymdeithasol, yn unol â'r Ddeddf Economaidd-Gymdeithasol?

Bydd hyn yn cael mwy o sylw yn yr asesiadau unigol

4) Dadansoddi'r canlyniadau

4.1 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, bositif ar unrhyw un o'r uchod? Beth yw'r rheswm am hyn?

Mae ardrawiad amrywiol ar y rhain a bydd monitro cyson arnynt wrth eu gweithredu, ond mae'n rhaid derbyn mai cynlluniau arbedion ydynt mewn ymateb i sefyllfa cynni ariannol yn Genedlaethol.

4.2 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, negyddol ar unrhyw un o'r uchod? Beth yw'r rheswm am hyn?

Achosi effeithiau cydraddoldeb cronrus

Yn yr asesiad cychwynnol defnyddiwyd y term yma i nodi cynigion sy'n ymwneud â chreu incwm drwy godi ffioedd ychwanegol ar y cyhoedd (yn hytrach nag ar fudiadau eraill). Yn aml tybir na fydd codi ffi o'r math yma yn achosi effaith camwahaniaethol oherwydd eu bod yn effeithio pawb sydd angen y gwasanaeth yr un peth. Ond nid yw hynny'n wir, maent yn sicr yn effeithio pobl sy'n byw mewn tlodi yn fwy na phobl eraill. Mae ystadegau'n dangos fod rhai grwpiau o nodweddion cydraddoldeb yn dod i'r categori yma. Mae teuluoedd sy'n cynnwys person anabl yn ystadegol fwy tebygol o fod yn dlotach na theuluoedd eraill, felly hefyd teuluoedd un rhiant (sydd fel arfer â menyw fel penteulu). Mae 29% o blant yn byw mewn tlodi. Mae rhai pobl o grwpiau lleiafrifol ethnig yn dueddol o fod yn dlotach, a rhai pobl hŷn, ac yn gynyddol felly. Rhaid hefyd cofio fod effaith hyn ond yn gwaethygu oherwydd sefyllfa economaidd y wlad yn gyffredinol.

Ond hefyd dylid edrych ar y darlun yn gyffredinol er mwyn gweld os oes unrhyw effaith cronrus arall yn cael ei achosi. Mae'n amlwg o'r asesiad cychwynnol yma fod rhai carfannau'n cael eu heffeithio'n fwy gan y cynigion yma – pobl hŷn a pobl gydag anabledau yn fwyaf penodol. Bydd felly effaith cronrus amlwg arnynt hwy.

4.3 Beth ddylid ei wneud?

Dewiswch un o'r canlynol:

Parhau gyda'r polisi / gwasanaeth gan ei fod yn gadarn	
Addasu'r polisi i ddileu unrhyw rwystrau	
Atal a dileu'r polisi gan fod yr effeithiau niweidiol yn rhy fawr	
Parhau a'r polisi oherwydd gellir cyfiawnhau unrhyw effaith niweidiol	X
Dim camau pellach ar hyn o bryd, mae'n gynamserol i benderfynu, neu does dim digon o dystiolaeth	

4.4 Os yn parhau hefo'r cynllun, pa gamau fyddwch chi'n cymryd i leihau neu liniaru unrhyw effeithiau negyddol?

Bydd yr adrannau yn gweithio i sicrhau eu bod yn lliniaru unrhyw effeithiau negyddol.

4.5 Os nad ydych yn gweithredu ymhellach i ddileu neu leihau effeithiau negyddol, esboniwch pam yma.

d/b

5) Monitro

5.1 Pa gamau fyddwch chi'n gymryd i fonitro effaith ac effeithiolrwydd y polisi neu wasanaeth (cynllun gweithredu)?

Bydd yr arbedion yn cael eu herio yn y cyfarfod monitro perfformiad 4 gwaith y flwyddyn. Hefyd, bydd adroddiad Trosolwg Arbedion yn cael ei gyflwyno i'r Cabinet 3 gwaith y flwyddyn.